

سلامت و امنیت غذایی:

غذا نقش کلیدی در پیدایش، بقاء و زوال تمدن‌ها داشته است. دانش تغذیه‌ای علاوه بر تاثیر بر رشد و نمو جسمی در افزایش توان فکری، مقابله با بیماری‌ها، طول عمر و کیفیت زندگی نقش تعیین کننده دارد در واقع تغذیه مناسب، ضامن سلامت جامعه و موجب شادابی در زندگی، کار، فعالیت، خلاقیت و نوآوری می‌باشد.

غذا و تغذیه یکی از ابعاد اساسی زندگی، سلامت و همچنین رفاه جامعه است. از دیدگاه توسعه ملی، عدالت اجتماعی و رشد اقتصادی، تأمین غذای کافی، کمیت و کیفیت الگوی غذای مصرفی و سلامت تغذیه‌ای افراد جامعه، محور اصلی و تعیین کننده در بستر حرکت انسان محوری است و سوءتغذیه، نیروی بازدارنده مؤثر بر فرایند توسعه ملی محسوب می‌شود و از سویی امنیت غذایی ارتباط کاملاً مستقیم با عدالت محوری دارد.

امنیت غذایی یکی از معیارها و ابزارهای توسعه انسانی است. دسترسی به غذای کافی و سالم از محورهای اصلی توسعه، سلامت جامعه و زیرساخت‌های نسل آینده کشور است و دستیابی به آن از اهداف اصلی هر کشور است، در بحث توسعه انسان – محور، امنیت غذایی و تغذیه، نقش اصلی و تعیین کننده دارد و در کنار درآمد سرانه، توزیع عادلانه درآمد، نرخ اشتغال، حفظ محیط زیست و رعایت حقوق بشر در مجامع بین‌المللی به عنوان شاخص توسعه شناخته می‌شود.

امنیت غذایی نه تنها از امکانات تولیدی بلکه از محیط سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جامعه اثر می‌پذیرد، امنیت غذایی از طرفی با تولید، عرضه و توزیع و از طرف دیگر با بحث مصرف و چگونگی تامین آن توسط خانوار و ترکیب و رژیم غذایی آنها ارتباط تنگاتنگی دارد.

امنیت غذایی مسئله چند بُعدی و چند رشته‌ای است که در کشورهای مختلف با توجه به شرایط اقتصادی و اجتماعی حاکم بر جامعه، از جنبه‌های مختلف قابل بررسی است. این مسئله حائز اهمیت است که در موارد متعددی ملاحظه شده است که از غذا به عنوان حربه سیاسی استفاده شده است و این مسئله باعث می‌شود که

در طراحی استراتژی امنیت غذایی در سطح ملی این موضوع مدنظر قرار گیرد.

راه اصلی دستیابی به امنیت غذایی، اصلاح و بهبود وضعیت تغذیه، تأمین غذای سالم و بهداشتی و رهایی از گرسنگی و سوءتغذیه در سطح ملی، برنامه‌ریزی اصولی در زمینه غذا و تغذیه است. توجه به ابعاد گوناگون مسأله غذا و تغذیه و تعیین وضعیت دریافت غذا و ارزش تغذیه‌ای، الگوهای غذایی معمول و ارزیابی روند تغییرات، شناخت عوامل مؤثر در آسیب‌پذیری تغذیه‌ای افراد جامعه، اعمال سیاست‌های مناسب در بخش‌های مختلف و مرتبط با غذا و تقاضا و الگوی مصرف، نقطه شروع تدوین، تحلیل و ارزیابی سیاست‌های غذایی در سطح کلان است و این مسئله باید در چارچوب الگوی مناسبی تعریف شود.

بصیرت و درک صحیح از الگوی توسعه‌ای که متأثر از جهان‌بینی و ایدئولوژی باشد دارای اهمیت است، الگوی توسعه کارآمد و بهره‌ور و با ویژگی‌های خاص خود است که از آن به عنوان الگوی اسلامی-ایرانی یاد می‌شود بنابراین اهداف، احکام و سازوکارهای اجرایی پایه نیز می‌بایست همسو با این الگو باشد. الگوی که جهان‌بینی آن اسلامی و هدف نهایی آن کرامت انسان‌ها است.

در این الگو که بر گرفته از تعالیم آسمانی می‌باشد به تأمین غذای طیب و طاهر، حلال و سالم تأکید بسیار شده است و تولید در داخل را ضمن توجه به اصول علمی و فناوری و رعایت الزامات بهره‌وری به لحاظ جمیع جهات مرجح می‌داند. غذا در زمره نیازهای اساسی انسان است، تأمین آن در امنیت‌ غذایی معنا پیدا می‌کند، یعنی وضعیتی ایجاد می‌شود که مردم با اطمینان به دسترسی مقدار کافی غذای سالم برای زندگی سالم و فعال داشته باشند، امنیت غذایی از جمله مهمترین اهداف نظام جمهوری اسلامی می‌باشد، قریب به مضمون آن در اصول قانون اساسی وجود داشته و در سند چشم‌انداز مورد تأیید قرار گرفته است.

در واقع خودکفایی مقوله‌ای است که در قانون اساسی به عنوان میثاق ملی و توصیه‌های حضرت امام خمینی^(ه) به عنوان معمار و بنیانگذار این نظام و همچنین در رهنمودهای مقام معظم رهبری مؤکداً تأکید شده است، در سند چشم‌انداز بیست ساله نیز امنیت غذایی که در بُعد عرضه ریشه در خودکفایی دارد به صراحت ذکر شده و مورد تأکید قرار گرفته است.

در مبانی نظری و تجربی نیز بررسی‌ها بیانگر این است که علمای توسعه‌آنگاه که به تحلیل پیرامون

مبحث توسعه می‌پردازند در توجه به استراتژی‌های درون‌زا و ضرورت این امر، به استراتژی خودکفایی می‌رسند، کما اینکه در آثار متقدمین نیز این عبارت تحت عنوان «خودبسایی» توصیه و مورد توجه قرار گرفته است.

در این نگرش، اساس تأمین و پاسخگویی به نیاز، استفاده از پتانسیل‌ها و منابع داخلی برای تولید به جای واردات است که این امر البته به مفهوم افزایش تولید، تأمین نیاز داخل و سپس توسعه صادرات می‌باشد و مغایرتی با صادرات ندارد ولیکن اولویت به تأمین نیاز متنوع داخل است، و در واقع تقویت تولید ملی، مبنا و ملاک می‌باشد، در عین حال در راستای استقلال اقتصادی و نفی وابستگی، خودکفایی اجتناب‌ناپذیر می‌گردد ضمن این که این مسیری است که کشورهای پیشرفته نیز در فرآیند صنعتی شدن به آن توجه کردند. کشورهای صنعتی هنوز هم در مفهوم و معنا و در عمل به دنبال خودکفایی، کاهش وابستگی در کالاهای استراتژی و حیاتی و تولید آن در کشورشان هستند و قلمروهایی را تعریف و تعیین می‌کنند که وابستگی در آنها به مفهوم تهدید برای خودشان تلقی می‌گردد و ساختار نظام تجاری آنان براساس حمایت از تولید خصوصاً حمایت از تولید محصولات کشاورزی در داخل شکل گرفته است.

بنابراین مسأله امنیت از ابعاد مختلف مورد توجه بوده و حائز اهمیت شمرده شده است به طوری که امروزه امنیت در حوزه‌های مختلف همانند ظروف مرتبته است و خودکفایی اساس امنیت غذایی و امنیت غذایی نیز به نوبه خود اساس امنیت در دیگر حوزه‌ها در جهان پرآشوب می‌باشد و در یک رویکرد، خودکفایی ابزاری در جهت تحقق حقوق مسلم ملت ایران است.

با همه این اوصاف خودکفایی به شدت متکی به الزامات و سیاست‌های پشتیبان است که در رأس آن حمایت‌گرایی قرار دارد و مهمترین دلیل آن این است که برای تولید، محدودیت‌ها و موانع زیادی وجود دارد و عدم حمایت از آن و عدم فراهم آوردن الزامات مورد نیاز، مشکل‌ساز است. ضمن این که برای خودکفایی که مورد تاکید جهان‌بینی و ایدئولوژی اسلامی – ایرانی می‌باشد نیاز به حداقل تمهیداتی است که امعان نظر به آن یک الزام می‌باشد. اگر امنیت غذایی براساس تولید داخل مورد توجه است و به جهان‌بینی و ضرورت آن توجه می‌شود این مهم در تمامی ابعاد براساس توان بالقوه‌ای شکل خواهد گرفت که در کشور وجود دارد و باید این امر را پاس داشت و امکانات و تمهیدات تحقق آن را فراهم نمود و عزم ملی را برای این مسئله ایجاد نمود.

بنابراین ایجاد امنیت غذایی نیاز به هدف‌گذاری مناسب، تأمین الزامات و تخصیص کافی و مطلوب منابع دارد. از طرف دیگر این نکته حائز اهمیت است که ابزارهای کلان تحقق این استراتژی می‌بایست مهیا گردد که مهمترین آنها ساختار مناسب، توسعه زیرساخت‌ها و حمایت‌های لازم تعرفه‌ای و غیرتعرفه‌ای در حد مناسب و ضمن توجه به الزامات، شرایط و تعهدات کشور می‌باشد. برای تحقق امنیت غذایی و دستیابی به آن در مهمترین بخش آن که تولید غذا به میزان کافی می‌باشد امکانات برای تبدیل شرایط بالقوه به بالفعل می‌بایست فراهم آید. همانطور که کشاورزی به اعتقاد نظریه‌پردازانی چون ملر و جان استون در رشد و توسعه اقتصادی کشورها نیروی محرکه می‌باشد در امنیت غذایی نیز کشاورزی اساس و پایه است و می‌بایست مورد توجه جدی قرار گیرد.

گردآوری و تدوین:

دبیرخانه شورای سلامت و امنیت غذایی

معاونت اجتماعی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی کهگیلویه و بویراحمد

پایان